



# Bonus Nuntium

A Koszta József Múzeum tudományos, muzeológiai, művészeti és művelődési online folyóirata

---

## Huszák Elemér újságíró népbírósági pere

Vincze Gábor\*

\*Tornyai János Múzeum – Emlékpont, Hódmezővásárhely, történész

*„A népbírósági tárgyalást rendkívül nagy érdeklődés előzi meg annál is inkább, mert a közvélemény már egyre erősebben sürgette a fasiszta elemekkel kapcsolatos eljárások lefolytatását.”*  
(Délmagyarország 1945. március 9.)

---

### Rezümé:

A debreceni székhelyű, dálnoki Miklós Béla vezette ideiglenes kormány az 1945. február 5-i rendeletével felállította a népbíróság intézményét. Ez egy olyan különleges bíróság volt, amelyben a kormánypártok által delegált laikus személyek a jogvégzett tanácsvezető bíróval együtt hozták meg az ítéletet. Tehát pártbíróságról volt szó. Ez lehetővé tette, hogy bosszúszomjas emberek az 1945 előtti vélt vagy valós sérelmeik miatt népbíróság elé juttassanak számos embert. Ez történt Huszák Elemér esetében is, aki a 2. világháború alatt egy ideig újságíróként dolgozott Szentesen. Egy helyi ismerőse jelentette föl azzal a váddal, hogy nyilaskeresztes karszalaggal, fegyverrel a kezében látta őt 1944 végén Budapesten. Az 1946-os népbírósági tárgyaláson kiderült, hogy a vádlott a politikai rendőrségen verések hatására írta alá az önmagára terhelő vallomást. Sohasem volt nyilas, ellenkezőleg, több zsidót megmentett az üldöztetéstől. Ennek ellenére hat hónap börtönre ítélték, amelyet az előzetes letartóztatással a népbíróság kitöltöttnek vett. Az internálótáborból csak 1947-ben szabadult ki.

---

### A népbíróságok fölállítása

A népbíráskodásról szóló 81/1945. M.E. számú miniszterelnöki rendeletet a Debrecenben székelő (és semmiféle közjogi legitimitással nem rendelkező, valójában szovjet bábkormányának tekinthető) ideiglenes kormány adta ki, és 1945. február 5-én jelent meg. A jogszabály megszületésének körülményeiről érdemes megjegyezni, hogy az előkészítésében három szegedi ügyvéd játszott kulcsszerepet. Dr. Valentiny Ágoston még szegedi polgármester korában, 1944. december 12-én szorgalmazta a helyi nemzeti bizottságnál, hogy állítsanak fel egy népbíróságot. Ezt követően, már az ideiglenes kormány igazságügyminisztereként két szegedi ügyvéd kollégáját, dr. Bojta (Burger) Béla és dr. Réczei

(Koch) László miniszteri tanácsosokat (utóbbi nevéhez fűződik a „népellenes” büntett fogalmának bevezetése<sup>1</sup>) kérte fel egy, a népbíróságok felállításáról szóló jogszabály elkészítésére. A kodifikációs munkákban pedig a Magyar Kommunista Párt (MKP) által delegált dr. Kovács Kálmán vett részt.

A rendelet megalkotói abból indultak ki, hogy a népbíróság tulajdonképpen egy rendkívüli különbíróság, ezért számos olyan elemet építettek be a működésébe, amelyre addig nem volt példa. A legfontosabb változás a klasszikus jogelvhez és joggyakorlathoz képest az volt, hogy tudatosan figyelmen kívül hagyta a *nullum crimen sine lege*, és a *nulla poena sine lege* (nincs bűncselekmény törvény nélkül; nincs büntetés törvény nélkül) alapelveket. Az első paragrafus ugyanis leszögezte: a „háborús bűnösöket” akkor is felelősségre lehet vonni, ha tettük elkövetésekor cselekedetük nem minősült büntettnek. A jogszabály másik kirívó rendelkezése az volt, hogy míg az öt évnél alacsonyabb büntetési tétel esetén a népbíróságnak egyenesen kötelező volt fellebbeznie, addig a védőt nem illette meg az önálló fellebbezés joga, legfeljebb semmisségi panasszal élhetett.

Az országban huszonnégy népbíróság kezdte meg a működését.<sup>2</sup> A népbírósági tanácsok elnökeit az igazságügyminiszter nevezte ki. (Mivel mindenki tudta, hogy pártbíróságokról van szó, a szakjogászok nagy része, ha csak tehette, nem fogadta el az igazságügyminiszter „felkérését”, vagy igyekezett minél hamarabb otthagyni ezt a megbízatását.) Az ülnököket a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot alkotó öt párt (Polgári Demokrata Párt/PDP, Független Kisgazdapárt/FKGP, MKP, Nemzeti Parasztpárt/NPP, Szociáldemokrata Párt/SZDP), valamint 1945. május 1-től az Országos Szakszervezeti Tanács delegálta. (1947-ben a PDP-s delegáltakat kizárták a népbírósági tanácsokból.) A 81/1945. M.E. számú rendelet értelmében a tanácsvezető bírónak nem volt szavazati joga, a feladata csak arra szorítkozott, hogy a laikus bírókat segítse, a büntetés kiszabása kérdésében felvilágosítást adjon, de az 1440/1945. ME. számú rendelet módosítása után szavazategyenlőség esetén ő is szavazhatott.

Fellebbezni másodfokon a Népbíróságok Országos Tanácsához (a továbbiakban: NOT) lehetett. A NOT tanácsai is az említett politikai pártok egy-egy, egységes bírói vagy ügyvédi oklevéllel rendelkező kiküldöttéből alakultak meg, ám ebben az esetben a szakszervezetek

---

<sup>1</sup> A „népellenes” büntett fogalma az orosz „vrag narodov” (a „nép ellensége”) átvétele. Lásd Zinner, 2017. 115.

<sup>2</sup> Számos esetben előfordult, hogy olyan nagyobb településeken, melyeken önálló népbíróságot nem állítottak fel (például Berettyóújfalu, Hódmezővásárhely, Makó, Szentés, Békéscsaba, Orosháza), valamint olykor kisebb településeken (amikor a nagy létszámú tanú utaztatása költséges lett volna) úgynevezett kihelyezett népbírósági tanácsok tárgyalták az ügyeket. Ekkor a népbíró és a népbírósági elnök utazott el a főtárgyalás helyszínére, és a helyi pártszervezetek által delegált népbírókkal együtt ítéleztek.

nem rendelkeztek delegálási joggal. Első elnöke dr. Simándi Tamás volt, de öt másfél év múltán lemondatták (hamarosan börtönbe került), és dr. Major Ákos lett az utóda, akit 1948-ban dr. Bojta Béla követett.

Mivel a fellebbviteli fórumot szakjogászokból alakították meg, ezért majdnem minden második esetben lefelé módosították a büntetés nagyságát (vagy egyenesen felmentették az elítéltet), emiatt pedig komoly politikai, illetve sajtótámadások érték. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy ha – politikai nyomásra – másodfokon nem mertek felmentő ítéletet hozni, annyi (vagy közel olyan mértékű) letöltendő börtönbüntetést szabtak ki a tanácsok, amennyit előzetesben már amúgy is eltöltött a vádlott. Ez első fokon is gyakran előfordult.

1947–1949 során a „kellő ügyfélforgalommal” nem rendelkező népbíróságokat megszüntették, és a befejezetlen ügyeiket más népbíróságnak adták át (például a megszüntetett bajai és gyulai népbíróságok ügyei a szegedihez kerültek). 1950 tavaszán fejezte be tevékenységét az utolsó, még működő két népbíróság, a szegedi és a budapesti, valamint a NOT és a Népfőügyészség.

A népügyészségek és népbíróságok korabeli és későbbi megítélése – politikai beállítottságtól függően – igen eltérő. Ami a politikusok véleményét illeti, 1945–46-ban sokan értettek egyet Bálint Sándor kereszténydemokrata képviselővel, aki a nemzetgyűlésben kijelentette: „*a népbíróság alapjában véve pártbíróság*”. Duba Gyula pártonkívüli képviselő pedig ehhez még hozzátette: „*már nem a pártok bírósága, hanem a marxista [értsd: a kommunista – V. G. megj.] pártnak a bírósága*”<sup>3</sup> a népbíróság. Az elismert néprajztudós, Bálint Sándor véleményét osztotta az a dr. Berend György is, aki belülről ismerte ezt az új jogintézményt, ugyanis egy korabeli szakmunkájában leszögezte, hogy az nem más, mint „*politikai jellegű bíróság*”.<sup>4</sup>

A fentieket még azzal kell kiegészítenem, hogy a népbíróságokról „*a társadalomban kialakult képet az is jelentősen befolyásolta, hogy az erőszakszervekbe lévő volt deportáltak és munkaszolgálatosok gyakorta fizikai erőszakkal párosult nyomozásai után a büntetőeljárásokban számos zsidó vallású népügyész és népbíró tevékenykedett. [...] A feljelentők, valamint a vád és védelem tanúi között sokszor a valóságot meghaladóan a bosszúvágy volt érzékelhető.*” – állapítja meg a téma egyik legjobb magyarországi szakértője, dr. Zinner Tibor.<sup>5</sup>

<sup>3</sup> Idézi dr. Lukács, 1979. 162., 165.

<sup>4</sup> Lásd Berend, 1948. 193.

<sup>5</sup> Zinner, 2016/1. 35. (Ugyanitt írja a szerző, hogy a népügyészségek személyi összetételében „85 %-ban volt munkaszolgálatosok, vagy deportálásból visszajött, korábban sértett emberek képviselték a vádat...” Uo. 19.)

A szegedi és a gyulai népbíróságok ítélkezési gyakorlatáról az általam eddig feldolgozott, több mint kétszázötven eljárás alapján a következők mondhatók el. A feljelentések háttérében az esetek nagy részében egyéni bosszú, vagy anyagi haszonszerzés állt.<sup>6</sup> A Magyar Államrendőrség kommunista irányítás alatt álló helyi politikai (rendészeti) osztályain<sup>7</sup> folyó kihallgatások irányított kérdések szerint zajlottak, a vallomások jegyzőkönyvezése pedig sablonszerűen, a későbbi vádiratban lefektetett koncepció alátámasztása céljából történt. Az „érdektelenként” megjelölt kihallgatott, sértett tanúk a terheltek megbüntetését kívánták, egyértelműen elfogultak volt velük szemben. Számos esetben a főtárgyalásokon, a szembesítések során derült ki, hogy korábban a kihallgatást végző politikai rendészet detektívjei különféle erőszakot, ráhatást gyakoroltak a tanúkra a kívánt eredmény elérése érdekében, vagy a vallomások tisztázása során egyszerűen meghamisították a jegyzőkönyveket. A terheltekből számos esetben kínzással csikarták ki az önmagukra terhelő vallomást.<sup>8</sup> A vádiratok nagy része kifejezetten gyenge jogászai teljesítmény eredményeképp született meg, olykor csak a vonatkozó rendeleti helyet tartalmazták, a terhelően valló tanúk kiragadott mondataival. A főtárgyalások gyakran fulladtak botrányba, hiszen a baloldali politikai pártok által felheccelt tömegek így próbáltak nyomást gyakorolni a bírói tanácsra a súlyosabb ítélet érdekében.<sup>9</sup> Az is számtalan esetben előfordult, hogy a védelem tanúit meg sem hallgatták, az ítéletet kizárólag a vád tanúinak terhelő vallomása alapján hozták meg. Az eljárások magas százalékban végződtek felmentéssel vagy másodfokon az elsőfokú ítéletben meghatározottnál jóval enyhébb büntetéssel, ami egyértelműen a NOT, mint fellebbviteli fórum korrekciós szerepének volt köszönhető.

## Huszák Elemér népbírósági pere

Huszák Elemér 1921. május 7-én született Balassagyarmaton. Az érettségi után kereskedelmi főiskolát végzett. Az a vallomásaiból nem derül ki, hogy a nőtlen fiatalember hogyan, miért került Szentésre. Annyi bizonyos, hogy újságírói pályafutását Kassán kezdte,

<sup>6</sup> Az FKGP szegedi napilapja is megjegyezte egyik vezércikkében: „a vádlottak nagy része egyéni bosszú, hajsza, áskálódás, kenyéririgység és más emberi gyarlóság szülte feljelentések áldozatai...” Szegedi Hírlap, 1945. december 8.

<sup>7</sup> A Magyar Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályát még 1945 elején szervezte meg – egymástól függetlenül – Tömpe András és Péter Gábor. A korabeli forrásokban, több esetben csak Politikai Osztály-ként emlegetik.

<sup>8</sup> A hódmezővásárhelyi dr. Hegedüs Imrét a kiskunfélegyházi politikai rendészeti osztályon is vallatták. „Naponként vallattak puhító módszerrel, Mogyorósi Lőrincz megpofozott több alkalommal, a megtöltött, 9 mm-es pisztolyával hadonászott az orrom előtt, mondván: »Gané alak, egy lövést próbára a levegőbe, a másodikat a pofájába ereszttem, ha nem ismeri el a vádat!« – Máskor gummi bottal meztelen talpaimat, tenyereimet, faromat verte, vértelenyesen kerekké [??] tisztán járnai nem tudtam.” Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára (MNL CsML), a szegedi népbíróság iratai, XXV. 8. 1012/1945. 28.

<sup>9</sup> Például Karácsonyi Guidó, Szeged–Somogyi telep plébánosának tárgyalása általános verekedésbe torkollott.

majd 1943 januárjától augusztusig a Szentesi Napló munkatársa volt. Ezt követően a kiskunfélegyházi Kiskunsági Közlönynél, később – 1944 júniusáig – a hódmezővásárhelyi Népújságnál dolgozott, majd néhány budapesti lap (Kis Újság, Esti Kurír stb.) vidéki tudósítója lett. A szovjet hadsereg bevonulása előtt, október 6-án Szentesről fölutazott egy személygépkocsival Budapestre azért, hogy egyik barátját, üzlettársát, Kanász Nagy Imrét lehozza. 9-én indultak haza, de Kecskeméten megtudták, hogy Szentes is szovjet kézre került, ezért gyorsan visszafordultak Budapestre. A főváros elfoglalása után először Szentesre utazott, majd Hódmezővásárhelyre, ott tartóztatta le a helyi politikai rendőrség a szentesiek kérésére.

Letartóztatásának előzménye az volt, hogy 1945. március 11-én „népellenes cselekedettel” meggyanúsítva följelentette Wellisch György, a szentesi nemzeti bizottság zsidó származású titkára, aki 1944-ben Budapesten élt.<sup>10</sup> A M. Kir. (sic!) Állami Rendőrség Szentesi Kapitányságának Bűnügyi Osztályán fölvelt vallomásában azt állította, hogy „Huszák Elemért 1944. év október végén vagy november elején Budapesten láttam, amint nyilaskeresztes karszallaggal, oldalán revolverrel egy motorbicikli mellett állt.” Amikor utána érdeklődött, kiderült, hogy „a nyilas roham-osztagnak a tagja”.<sup>11</sup>

Három nappal később, 14-én a volt szentesi újságírót a hódmezővásárhelyi politikai rendőrség letartóztatta (ebben a városban volt az állandó, bejelentett lakása), majd Szentesre kísérték, ahol másnap az ottani politikai rendőrségen hallgatták ki. A politikai rendőrségen vele aláíratott vallomásában állítólag azt mondta, hogy amikor visszament Budapestre, ott november elején jelentkezett a Nyilaskeresztes Párt XI. kerületi párthelyiségében azzal, hogy be szeretne lépni a pártba. Pár nappal később kapott egy nyilaskeresztes karszalagot. Tettét azzal indokolta, hogy Kanász Nagy Imre motorkerékpárjával szabadon tudjon közlekedni, mert akkor „Budapesten aki nyilaskeresztes karszallaggal motorkerékpározott, azt nem bántották, és a rendőrség sem igazoltatta...” Azt is elismerte, hogy rendelkezett egy pisztollyal, amit még 1943-ban vásárolta egy konkrétan megnevezett szentesi cégtől, azonban 1944. november elején eladta egy budapesti cég igazgatójának 600 pengőért. Végül leszögezte: „Én kijelentem, hogy semmiféle felfegyverzett nyilas alakulatnak a tagja lettem volna.”<sup>12</sup> (Sic!)

Március 19-én előzetes letartóztatásban helyezték, ám erről csak két nappal később, kihallgatása után hozott határozatot – háborús bűntett elkövetésével megindokolva – dr. Bíró

<sup>10</sup> Budapest Főváros Levéltára, lakás-adatszolgáltatási ívek, Budapest, IX. ker. Horthy István körút 12. IV.1420.r fond.

<sup>11</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 13.

<sup>12</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 16.

Sándor szegedi népjegyész. A 21-én fölvetett jegyzőkönyv szerint a szentesi politikai rendőrségen tett vallomását annyiban módosította, hogy amikor bejelentette a nyilasházban, miszerint be akar lépni a pártba, valójában nem adtak neki azonnal karszalagot (mert előbb le akarták nyomozni a megbízhatóságát), azt csak egy ismerőse szerezte neki valahonnan. Pártigazolványa sem volt, korábban azért vallott másként, mert „*a rendőrségen kényszerítettek arra, hogy így valljak*” (nyilvánvalóan verték, kínozták). Egyfelől ismét tagadta azt, hogy nyilas karszalaggal, revolverrel az oldalán közlekedett Budapesten, ugyanis a fegyverét mindig a kabátján belül hordta, valamint azt is határozottan cáfolta, hogy tagja volt „*nyilas rohamosztagnak*”. (Ezzel kapcsolatban több tanút is megnevezett.)<sup>13</sup>

A népjegyészégi kihallgatás után öt nappal, március 24-én dr. Bíró Sándor megküldte a népbíróságnak az addig keletkezett nyomozati iratokat és a vádiratot. A március 19. óta előzetes letartóztatásban lévő Huszák Elemér a 81/1945. M. E. sz. rendelet 13. §. 3. pont 1., és a 14. §. 3. bekezdésébe ütköző „háborús büntett”<sup>14</sup> miatt azzal vádolta, hogy „*a terhelt 1944. októberben vagy novemberben egy fegyveres nyilas rohamosztag tagja volt és ezzel a ténykedésével segítséget nyújtott a nyilasmozgalomnak a hatalom megtartásában*”. Az indokolásban az olvasható, hogy „*terhelt vallomása nemfelel meg a valóságnak...*”, az „*nagyon regényes*”, Wellisch vallomása pedig cáfolja azt. Egyébként pedig „*a nyilas rohamosztag katonai jellegű alakulat volt*”, ezért áll fenn a háborús büntett elkövetésének a vádja.<sup>15</sup> Dr. Bíró munkáját minősíti az a tény, hogy már a kihallgatás után öt nappal összezsápta a vádiratot, és a följelentőn kívül más tanút nem nevezett meg.

Március 28-án a szegedi népbíróság végzésével április 20-ára, péntekre tűzte ki a főtárgyalás napját, és elrendelte védőügyvéd kirendelését.

A főtárgyalás megkezdése előtt néhány nappal a hivatalból kirendelt védő, dr. Jezerniczky Ákos ügyvéd<sup>16</sup> beadványt intézett a népbírósághoz. Ebben kérte kilenc személy, többek között a budapesti Babella Kálmán újságíró, Donáth Vilmos (neki Huszák svájci menlevelet ajánlott fel ingyen, hogy a gettózástól megmentse), id. Kelemen József (aki igazolni tudta a Szentkirály utcai panzió házmestereként, hogy két nyilas kereste), Berger

<sup>13</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 17.

<sup>14</sup> Háborús bűnös az is, aki „*aki nem vezető jellegű cselekményével a nyilas mozgalomnak segítséget nyújtott a hatalom megszerzéséhez vagy megtartásához*”. <http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/dokument/nepbir.htm> (A letöltés időpontja: 2019. május 28.)

<sup>15</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 47.

<sup>16</sup> Dr. Jezerniczky Ákost csupán 1945. szeptember 15-én bízta meg Huszák Elemér azzal, hogy képviselje őt az ügyében. Az ügyvéd 1945 és 1950 között több, politikai szempontból kényes ügyet vállalt el. Például védője volt dr. Hegedűs Imre hódmezővásárhelyi körorvosnak, akit első fokon tizenkét évre ítélték, ifj. Szatmáry János újságíró-szerkesztőnek, aki megúsza két és fél évvel, valamint dr. Papp Sándor MÁV-orvosnak, akit fölmentettek. 1948. elején a gazdasági rendőrség néhány napra őrizetbe vette (Délmagyarország, 1948. január 22.). 1950-ben Beretzk Pál székkutasi református lelkészt védte. (Őt „izgatásért” nyolc hónapra ítélték.)



József (aki tanúsíthatta, hogy libákat vitt be a gettóba), a hódmezővásárhelyi Hermann Teréz (akit sikerült megmentenie a gettóba hurcolástól), valamint a szentesi Kanász Nagy Imre tanúkénti megidézését.

Az 1945. április 20-i szegedi főtárgyaláson a följelentő, Wellisch Kálmán valami oknál fogva nem jelent meg. A dr. Margita István vezette tanács<sup>17</sup> előtt a vádlott kijelentette, hogy nem érzi bűnösnek magát, mert sem „a Nyilaspártnak”, sem „a Nyilas légióknak” nem volt tagja, és „az egész vád alaptalan”. A szentesi politikai rendőrségen március 15-én fölvetett jegyzőkönyv kapcsán azt vallotta, ott eleve azzal kezdték, hogy tagja volt-e a nyilaspártnak, a kérdésre csak igennel lehetett válaszolni. „Ütötték, vertek kézzel. Ilyen testi kényszer hatása alatt, ha azt kérdezték volna, az apámat meggyilkoltam-e? Arra is igennel feleltem volna, csak hogy ne bántsanak.” Azt is megjegyezte, hogy kihallgatása alkalmával „a szentesi nyomozókeret összes tagja jelen volt.” Ami a rendőrségi jegyzőkönyvben olvasható, az csak kitaláció, csak azért vallotta azt, hogy ne verjék tovább.<sup>18</sup> A szegedi népügyészségi kihallgatásakor sem merte elmondani az igazat, mert Szentesen megfenyegették, hogy ha megmásítja a vallomását, „baj lesz” belőle, mert akkor visszakerül hozzájuk. „Itt már nem félek, mert a bíróság előtt vagyok. Itt már kihallgathatom a tanúimat is, mert nekem arra is van tanúm, hogy hogy amikor Pesten voltam, két nyilas keresett és agyon akart löni.” – mondta.<sup>19</sup>

Ezúttal is ugyanazt vallotta, mint a népügyészségi kihallgatása alkalmával: azért hordott nyilas karszalagot, hogy nyugodtan közlekedhessen a motorkerékpárjával. Elismerte azt, hogy rendelkezett revolverrel, de azt Budapesten eladta. „Én csaltam, amikor a nyilas karszalagot föl tettem” – mondta, hiszen sohasem volt nyilas, nem vállalt velük közösséget. A karszalagot saját maga készítette, Kanász Nagy Imre barátjától kapott ruhaanyagból. Vallomása vége felé tett egy érdekes kijelentést: „Arról a nyilasról, aki most a szovjet csillagot fölteszi, nem lehet véleményt alkotni.”<sup>20</sup> Egyértelműen arra célzott, hogy a volt „kisnyilasok” egy része az 1944/45-ös rendszerváltozás idején „átvedlett” kommunistává – ám ez olyan tabukérdés, amelyről még csak beszélni sem szabad... Végül védője kérdésére elmondta, hogy a budapesti gettóba minden ellenszolgáltatás nélkül élelmet szállított (egyébként a budapesti tartózkodása alatt a barátjától kölcsön kapott pénzből és „seftelésből” élt).

<sup>17</sup> A népbírák Lippay Gyula, Makra Imre, Pleskó Béla, Schrimmer Endre és Székely László voltak.

<sup>18</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 21.

<sup>19</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 22. (Érthetetlen módon a szeptember 15-i tárgyalási jegyzőkönyvben szó szerint ugyanaz a vallomása olvasható, mint az áprilisisban! Erre még nem találtam példát a kutatásaim során.)

<sup>20</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 23-25.

A tárgyalás azzal végződött, hogy a népügyész indítványozta újabb főtárgyalási nap megtartását, ezúttal Szentesen, valamint Wellisch György és Lakos József rendőrkapitány<sup>21</sup> tanúként való megidézését. A védő ismét kérte Babella, Donáth, Hermann Teréz, id. Kelemen és neje, Berger, valamint Kanász Nagy tanúkenti megidézését. Ezt dr. Bíró Sándor ellenkezése ellenére a népbíróság elfogadta, ám az előbbi indítványára – a védő ellenkezése ellenére –, az előzetes letartóztatás időpontját újabb harminc nappal meghosszabbította. Végül a népügyészséget vizsgálatkiegészítés elrendelésére utasította. Ezek után dr. Bíró Sándor népügyész augusztus 12-én átiratot intézett a szentesi rendőrség politikai (rendészeti) osztályára, melyben kérte, hogy sürgősen közöljék: *„kik eszközölték Huszár [sic!] Elemér vádlott rendőrségi kihallgatását 1945. március 15-én; továbbá kiki [sic!] voltak jelen a kihallgatáson; szíveskedjék az illetőket kihallgatni arra nézve, hogy a vádlott önként tett-e beismerő vallomást avagy úgy kényszerítették a vallomása megtételére.”*<sup>22</sup> Az átiratra augusztus 28-án válaszolt – Wellisch György. (A népügyésszel igen jó viszonyban lehetett, mert „Kedves Sándor bátyám”-nak nevezte!) Személyes hangvételi levelében azt írta, hogy *„a Huszák Elemér féle ügyben a jegyzőkönyvet felvevő detektív”, Czeiger Zsigmond egy autókarambol miatt „halódó állapotban van”* (úgy látszik, ebből az állapotából gyorsan talpra állt, mert október elején már tanúskodhatott...), sejtése szerint a jegyzőkönyv másik aláírója Mácsai István detektív. Egyébként Huszák *„részletes és töredelmes beismerő vallomást tett tudomásom szerint a rendőrségen, az én vallomásomban nem is foglalt körülményeket is bevallott.”* Érdekes módon azt kérte Bíró Sándor népügyésztől, hogy húzza el a tárgyalás kitűzésének időpontját, mert budapesti tárgyalásaik során dr. Kovács Kálmán igazságügyi államtitkár előtt fölvetették *„népbírósági tanács felállítását Szentesen, a szegedi függvényeként, itteni népbírákkal”*, ő pedig kedvező választ adott a kérésükre.<sup>23</sup>

A népbíróság bizonyítás-kiegészítést elrendelő végzésének csak négy hónappal később lett foganatja. Augusztus 30-án a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályán a „nyilassággal” gyanúsított Huszák Elemér ügyében Réti József és Csikós Géza detektívek kihallgatták Babella Kálmánt, aki a Szabadság és a Szabad Nép hirdetési osztályát vezette akkoriban (egyébként az SZDP tagja volt). Ő azt vallotta, hogy még akkor

<sup>21</sup> Lakos József (1913–1946) 1940 és 1944 között Szentesen rendőr-detektívként szolgált. Valószínűleg éppen annak a besúgónak beszervezett, köztörvényes ügyért korábban elítélt Dadi Imrének volt a „tartótisztje”, aki 1944 őszétől az MKP megyei szervezetének egyik vezetőjévé „avanzált” és tagja lett az ideiglenes nemzetgyűlésnek is. Lakost a megszálló szovjetek megbízták a városi rendőrpáncsnoki teendők ellátásával. A kommunisták kezdettől fogva támadták. Tömpe András 1945 tavaszán leváltotta, letartóztatták, de a népügyészség ejtette ellene a vádat. Az internálását csak 1946 februárjában szüntették meg. 1946. március 7-én éjjel a szentesi kórházban Dadi és néhány társa meggyilkolta. A gyilkosok a felelősségre vonást gyakorlatilag megúszták.

<sup>22</sup> Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL), Huszák Elemér vizsgálati dossziéja, 3.1.9. V-61205, 10.

<sup>23</sup> ÁBTL, 3.1.9. V-61205, 11.



ismerte meg a vádlottat, amikor ő a Szentesi Napló munkatársa volt. Arról nem volt tudomása, hogy a nyilaskeresztes pártnak tagja lett, nyilas karszalagot viselt volna, vagy „*bármilyen nyilas rohamosztagnak tagja volt*” (mint ahogy a vádirat állította). „*Mint emberre, semmi rosszat nem tudok mondani. Tudomásom szerint a szentesi társadalmi életben eléggé népszerű ember volt.*” Végül még megjegyezte, hogy tudomása szerint Huszák azért került ellentétbe a Szentesi Napló tulajdonosával 1943 közepén, „*mert igazágtalannak tartotta, hogy emberek milliókat keresnek, ezzel szemben ő alig tud megélni a 2-300 pengős havi keresetéből.*”<sup>24</sup> Rétiék aznap kihallgatták a szintén fővárosi idősebb Kelemen József segéd-házfelügyelőt. Ő azt vallotta, hogy akkor ismerte meg Huszákot, amikor a Szentkirály utcai panzióban lakott 1944 decemberében. „*Huszákot mint nagy szélhámost ismertem*” – vallotta. (Valószínűleg azért mondta ezt, mert ő adósa maradt egy kosár tűzifa árával...) Nyilas karszalagot nem látott rajta – mondta a jegyzőkönyv szerint –, de kapcsolatban állt a nyilasokkal, mert az általuk „*rablott holmikat ő vitte le vidékre autóján cserélni*”. (Huszáknak nem volt személygépkocsija!) Ehhez még hozzá tette, hogy a „*rablott holmik*” árából 400 hold földet vásároltak „*vidéken*” – ami teljesen életszerűtlen, hiszen abban az időben a szovjet hadsereg már a főváros határában állt...<sup>25</sup> Másnap, vagyis 1945. augusztus 31-én a két fővárosi politikai nyomozó kihallgatta Karbacz Mihály házfelügyelőt, Kelemen „*főnökét*” is. Ő szinte ugyanazt vallotta, mint Kelemen, azzal a különbséggel, hogy újságíróigazolvány volt nála, és „*német felírású*” (értelemszerűen: rendszámú) „*gépkocsival járt*”.<sup>26</sup> Megemlítette Huszák két barátját, egy bizonyos Oláh Katalint (rőla semmit nem lehet tudni, neve nem szerepel sem a nyomozati szakban keletkezett iratok között, sem a tárgyalási jegyzőkönyvekben) és Kanász Nagy Imrét. Végül még azt vallotta, hogy Huszákékat valóban kereste két nyilas január elején, de szerinte nem előlük menekültek el, hanem azért, mert az apósa kiutasította őket a lakásából.

Huszák Elemér bűnügyének tárgyalása 1945. szeptember 15-én folytatódott tovább. A tanács összetétele megváltozott<sup>27</sup> ugyan, de a tanácsvezető bíró személye ugyanaz maradt: dr. Margita István. A jegyzőkönyv szerint a vádlott szó szerint ugyanazt vallotta, mint a korábbi tárgyaláson. A népügyész indítványozta a főtárgyalás elnapolását azzal, hogy „*a népbíróság a 81/1945. Nb. rendelet 48. bekezdése*<sup>28</sup> *alapján mondja ki a vádlott előzetes bűnösségét*”, valamint

<sup>24</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 9.

<sup>25</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 11.

<sup>26</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 7.

<sup>27</sup> A népbírák ezúttal Csamangó István, Karasz László, Kun Béla András, Makra Imre, Mucsi István és Taraszovics Ödön voltak.

<sup>28</sup> A 48. § szerint „*A népbíróság a bizonyítási eljárás teljes lefolytatása előtt a már bebizonyítottak látszó bűncselekmények tekintetében közbenszóló határozattal állapíthatja meg a vádlott bűnösségét. Ilyen határozatot – amely az ítélelhozatalra megállapított eljárással történik – a népbíróság csak abban az esetben hoz, ha a vádlott letartóztatásban van és előrelátható, hogy a letartóztatás leghosszabb tartamának (6 hónap) lejártáig az*

kérte, hogy a főtárgyalás kitűzendő napjára vezettessék elő Wellisch Györgyöt (aki a följelentésével elindította a Huszák Elemér elleni eljárást), valamint idézzék meg Czeiger Zsigmond<sup>29</sup> és Mácsai István nyomozókat „*a vád körülményeire vonatkozóan*” (vagyis, hogy valóban veréssel csikarták ki Huszákból a rendőrségi kihallgatáskor az önmagára terhelő vallomást.<sup>30</sup> A védő, dr. Dolch Sándor ügyvéd (aki valószínűleg Jezerniczky akadályoztatása miatt „ugrott be” helyettesíteni), először is ugyan azoknak a személyeknek a tanúkénti kihallgatását kérte, mint ügyvédtársa hónapokkal korábban. Ezen kívül ellenezte a néppügyész által indítványozott „*előzetes bűnösség*” kimondását. Azt is kérvényezte, hogy a védencét helyezték azonnal szabadlábra, hiszen már a törvényben megszabott fél évnél is több ideje van előzetes letartóztatásban. A népbíróság végzésében elutasította dr. Bíró Sándor néppügyész indítványát, egyben elrendelte az azonnali szabadlábra helyezést.

A dr. Margita István vezette népbírósági tanács ténykedése nagyon nem tetszett a szentesi kommunistáknak: „*Július 19. óta a Népbíróság elé utalt fasiszták egymásutánban érkeznek haza, zsebükben a Margitta-tanács felmentő ítéletével. Hogy csak egy példát említsünk, Huszár [sic!] Elemér volt nyilas pártszolgálatos, aki a rendőrségen bevallotta a tetteit – a Margitta-tanács előtt épp bőrrrel szabadult. Amikor hazaért, a rendőrség saját hatáskörében – internálta.*”<sup>31</sup> (Erdei Ferenc nemzeti parasztpárti, valójában „kriptokommunista” belügyminiszter egy 1945. június 21-én meghozott, titkos rendeletét követően a politikai rendőrség internálhatta egyebek mellett azokat a személyeket is, akiket a népbíróságok szabadlábra helyeztek.) Az internálásáról szóló véghatározatot szeptember 19-én állították ki, amit huszák megfellebbezett, de azt 30-án Kiss Gyula vármegyei főkapitány elutasított, mert szerinte „*népellenes cselekedetet követett el*”.<sup>32</sup>

Október 22-én dr. Bíró Sándor néppügyész átíratában indítványozta, hogy a népbíróság szíveskedjék „*sürgősen kitűzni*” a főtárgyalást. Mellékelte azoknak a tanúknak a lsitáját,

---

*összes vád tárgyává tett cselekmények tekintetében a főtárgyalás le nem folytatható. A közbenszóló határozatot a népbíróság indokolni köteles. Közbenszóló határozat alapján a vádlott előzetes letartóztatása csak abban az esetben hosszabbítható meg, ha feltehető, hogy az ügyben hozandó ítélet a vádlottat legalább egy évi szabadságvesztés büntetéssel fogja sújtani. A közbenszóló határozat ellen fellebbezésnek helye nincs. Az ügyben hozandó ítéletet a népbíróság a közbenszóló határozatra tekintet nélkül hozhatja meg.”*  
<http://www.jogiportal.hu/index.php?id=skhftzgl5im9ykd5b&state=20070701&menu=view> (A letöltés időpontja: 2019. május 28.)

<sup>29</sup> Czeiger Zsigmond 1945. október 9-én Babolcsay György „politikai előadó” előtt azt vallotta, hogy „*Huszák Elemér kihallgatását Hódmezővásárhelyről való átkísérése után én eszközöltem. Azon más részt nem vett. Őt vallomására senki nem kényszerítette, a gyanúsított jegyzőkönyvben felvetteket ő maga mondta be.*” A jegyzőkönyv alján található aláírás azonban nem egyezik a március 15-i jegyzőkönyv alján található aláírással – tehát valamelyik hamisítvány. MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 5.

<sup>30</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 35.

<sup>31</sup> Magyar Alföld, 1946. szeptember 25. („Ne tárgyalja a Margitta-tanács a szentesi fasiszták ügyeit!”)

<sup>32</sup> ÁBTL, 3.1.9. V-61205, 12.

akikre a védelem hivatkozott, és akik az előző, szeptember 15-i főtárgyaláson meg kellett volna jelenjenek (Babella, Karbacz, id. Kelemen), valamint a tanúvallomások jegyzőkönyveit, fölhívva a figyelmet arra, hogy „a hivatkozott tanúk nem hogy megcáfolták a védelmi tényállításokat, hanem ellenkezőleg, terhelő adatokat szolgáltatottak a vádlott ellen”...<sup>33</sup>

1945. december 12-én a szegedi népbíróság dr. Margita István vezette tanácsa (melynek összetétele az előzőhöz képest ismét megváltozott<sup>34</sup>) előtt folytatódó főtárgyalást ismét elnapolták, mert azon egyetlen tanú sem jelent meg.

1946. január első napjaiban dr. Jezerniczky Ákos védőügyvéd beadványt küldött a népbírósághoz. Ebben kifejtette, hogy védelem több mint fél évig volt előzetes letartóztatásban, melynek letelte után a szentesi rendőrkapitányság politikai osztálya internálta. „Visszas helyzetet szült a már szinte gyakorlattá fejlődött az az eljárás, amelyet a rendőrség követ, amikor a népbíróság által szabadlábra helyezett egyéneket – lényegében azzal az indoklással, amelyet a népbíróság és népbíróság kellőképpen megalapozottnak nem látott – internálási eljárás alá vonja és személyes szabadságától még a népbíróság jogerős befejezése előtt megfosztja.” Kiemeli azt is, hogy védelem ellen csupán „egyetlen egy terhelő tanúvallomás fekszik el, olyan egyéntől, aki ezenkívül legalább tíz hasonló ügyben feljelentőként szerepel, mint a nemzeti bizottság titkára Szentesen”.<sup>35</sup> Ezért arra kérte a népbíróságot, tegyen olyan irányú előterjesztést a népbírósághoz, hogy az keresse meg a mezőhegyesi internáló tábor parancsnokságát védelem szabadon bocsátása érdekében. (Február 4-én ez ügyben egy másik beadványt intézett, ezúttal a népbírósághoz, melyben ismételtén kérte védelem szabadlábra helyezésének kieszközlését a szentesi rendőrkapitányságnál.)

Január 28-án Huszák József, a vádlott apja írt kérvényt az igazságügyminiszterhez, azt kérve tőle, hogy saját hatáskörben hasson oda, hogy a szegedi népbíróság soron kívül tárgyalja le fia ügyét, és addig is helyezték őt szabadlábra. Azt is írta, hogy amikor szeptember 15-én fiát szabadlábra helyezték, a népbíróság utasítására internálta a szentesi rendőrség. Az ügyvéd október 3-án fellebbezésben kérte az Államrendőrség Vidéki Kapitányságát és a belügyminisztert, hogy a fia szabadlábban védekezhesse, de válasz négy hónap elteltével sem érkezett... Ugyanaznap dr. Bite Ferenc népbíróság átiratában közölte a népbírósággal, hogy nem tesz észrevételt, ha a mezőhegyesi internálótábor parancsnokságát

---

<sup>33</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 85.

<sup>34</sup> A népbírák ezúttal Daka Ferenc, Gazdag Nándor, Karasz Ferenc, Lévai Béla, Ráduly Lajos, Taraszovics Ödön. A vádat most dr. Polónyi Jenő népbíróság képviselte.

<sup>35</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 68.

és a szentesi főkapitányságot az internálás megszüntetése végett megkeresi azzal, hogy a vádlott rendőrhatósági felügyelet alatt tartandó Hódmezővásárhelyen.

Február 8-án dr. Margita a szegedi népbíróság részéről értesítette a népjegyésztséget, hogy a vádlott (illetve védője) azon kérelmét, hogy „*a népbíróság olyan irányú előterjesztést tegyen a népjegyésztséghez, hogy kerestessék meg a mezőhegyesi internáló tábor parancsnoksága a vádlott szabadon helyezése iránt*”,<sup>36</sup> elutasította, mert az internálást az államrendőrség rendelte el, így a fenti kérelemmel az illetékes hatósághoz kell fordulni.

Március 23-án Karbacz Mihály egy budapesti közjegyző előtt nyilatkozatot tett, melyben részben megismételte az 1945. augusztus 31-i vallomását, de kiegészítette azzal, hogy „*semmiféle jelét nem láttuk annak, mintha nyilas lett volna*”, sőt, rá és családjára azt a benyomást tette, hogy „*a nyilasok elől bújdosik*”.<sup>37</sup> 29-én Huszák Elemér „népellenes büntette” ügyében a szegedi népjegyésztségen fölvetett tanúvallomási jegyzőkönyvben Cziegler (sic!) Zsigmond szentesi lakos, rendőrnagy alhadnagy („érdektelen tanú”) elmondta, csak onnan ismeri, hogy ő nyomozott az ügyében, és nincs tudomása arról, hogy tagja lett volna a szentesi nyilaskeresztes pártnak. A fővárosban „*elkövetett cselekményeiről*” csak a nyomozás során szerzett tudomást. Ő hallgatta ki, és határozottan állította, hogy a gyanúsítottat „*a kihallgatás során senki nem bántalmazta*”.<sup>38</sup>

Április 11-én a Magyar Államrendőrség Szentesi Kapitányságának Politika Osztálya részéről dr. Szeghő István r. hadnagy engedélyezte, hogy a rendőrhatósági felügyelet alatt álló Huszák Elemér nehéz anyagi viszonyai miatt a Rákosligetén lakó szüleihez költözhessen, de kikötötte, hogy ott jelentkezzen le az illetékes rendőrhatóságnál.

1946. május 24-én szegedi nyilvános főtárgyaláson ezúttal dr. Csaba Sándor törvényszéki bíró vezette a tanácsot,<sup>39</sup> a vádat dr. Márai Pál népjegyész képviselte. A megidézett tanúk nagy többsége (Cziegler, Donáth Vilmos<sup>40</sup>, Hermann, Berger, Kanász Nagy, Karbacz és id. Kelemen József) ezúttal sem jelent, a vétivük sem érkezett vissza. A vádlott megismételte a korábbi főtárgyaláson elmondottakat. A karszalag azért kellett, hogy zavartalanul közlekedhessen a motorjával, és élelmet szállíthasson az úgynevezett csillagos házakhoz. A két nyilas valószínűleg

<sup>36</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 84.

<sup>37</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 98.

<sup>38</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 75.

<sup>39</sup> A népbírák: Fehérvári Sándor, Jávorka Pál, Lévai Béla, Ráduly Lajos, Taraszovics Ödön Viski Sándor.

<sup>40</sup> Donáth Vilmos még 1945. december 17-én közjegyző előtt nyilatkozott, miszerint öt éve ismeri Huszákot, és büntetőjogi felelőssége tudatában kijelenti, hogy „*fasiszta gondolkodású nem volt*”. 1944. őszén valamikor nyilas karszalaggal fölkereste őt, és amikor (ismerve a politikai felfogását) megkérdezte, miért viseli ezt, ő azt válaszolta, azért, hogy autón járhasson. „*Korábról tudom, hogy nagy autó és motor bolond volt.*” Ugyanebben az időben számára svájci menlevelet szerzett. Egyébként amikor vidékre ment élelemért, a beszerzett dolgokból mindig adott nekik. „*Fegyvert nála soha nem láttam, a nyilas karszalagon kívül más nyilas jelvénye vagy egyenruhája nem volt, ilyet rajta nem láttam, sőt, felöltömet adtam neki kölcsön, hogy kabátja legyen. Általában jóindulatú embernek ismertem.*” ÁBTL, 3.1.9. V-61205, 14.

a karszalag jogosulatlan használata miatt akarta elhurcolni. Egy Donáth Vilmos nevű ismerősének svájci menlevelet szerzett. A szentesi rendőrkapitányságon kényszer alatt tett vallomást. Wellisch megismételte a korábbi vallomását, kiegészítve azzal, hogy egy – időközben elhunyt! – ismerőse, bizonyos Deutsch János azt mondta neki, hogy vádlott *„Budán tevékenykedett, mint nyilas párttag”*. A tanúval való szembesítés eredménytelen volt. Mácsai István tanú először azt vallotta, nem emlékszik arra, hogy jelen lett volna a vádlott kihallgatásán. Úgy rémlett neki, hogy őt a szentesi rendőrségre egy Puskás nevű illetővel vitték be. Utóbbi panaszkodott neki, hogy *„Ceiger Zsigmond nevű nyomozó bántalmazta a kihallgatás alkalmával”*, és mivel látszottak a külsérelmi nyomok, emiatt orvoshoz vitte, de ezért kirúgták a rendőrségtől. *„Szentesen akkor bevett szokás volt, hogy a kihallgatásoknál bántalmazták a gyanúsítottakat.”* – jegyezte meg a tanú.<sup>41</sup> Babella Kálmán megismételte a korábbi vallomását.

A népbíróság a tárgyalás befejeztével visszavonult az ítélet meghozatalára. (Miótán a tanácskozási jegyzőkönyv nem található meg az aktában, nem lehet tudni, hogy a különböző pártok által delegált népbírók miként döntöttek a bűnösség, és az ítélet mértéke kérdésében.)

Az 1945. március 14-től 19-ig rendőri őrizetben, majd 19-től szeptember 15-ig előzetes letartóztatásban, azóta (több, mint 14 hónapja!) pedig internáló táborban lévő Huszák Elemért 1946. május 24-én a Csaba-tanács egy rendbeli, a Nbnov. 12. §. 2. pontjába ütköző „népellenes büntett”-ben találta bűnösnek. Ezért a Nbnov. 13. §-a és 1. §. 1. bekezdés 8. pontja alapján a Btk. 92. §-ának alkalmazásával hat hónapi börtönbüntetésre, mellékbüntetésként a politikai jogai három évre történő elvesztésére ítélték. A büntetést a vádlott előzetes fogva tartásával kitöltöttnek vették, és megkeresték a szentesi rendőrkapitányságot a szabadon bocsájtása érdekében. A vádlott az eddig felmerült bűnügyi költségeket köteles volt megfizetni.

Részletes indoklásában a bíróság kifejtette, hogy ugyan beigazolódott a vádlott szentesi bántalmazása, kényszerítése, ennek ellenére a népbíróság úgy találta, hogy mind a Szentesen, mind a népügyészségen tett vallomása elfogadható. Tehát tényként kezelték, hogy belépett a nyilas pártba, kapott tagkönyvet és karszalagot. Azt is elfogadták, hogy zsidókat önként mentett. Mivel csak egy tanú állította, hogy két nyilas kereste, a népbíróság ezt nem vette figyelembe. *„A népbíróság a vád tárgyává tett háborús büntettet nem állapította meg”*, de azt bizonyítottnak látták, hogy a *„fővezérség nemzetvédelmi és propaganda osztályán nyert beosztást”* (igaz, cikkeket nem írt). Nyilas karszalaggal és revolverrel járkált (ezt azonban kizárólag Wellisch „látta”!), de *„nyomorgó embertársain segített”* és *„az akkor fennállott rendelkezések szerint zsidónak tekintendő személyeknek önzetlenül élelmiszereket szállított, sőt, egyiknek svájci*

<sup>41</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 42.



menlevelet szerzett.”<sup>42</sup> Ezért a népbíróági eljárásban kiszabható legalacsonyabb büntetési tétellel sújtották. Dr. Csaba Sándor vezető bíró a tárgyalást követően, még aznap átiratban megkereste a szentesi főkapitányságot, hogy „*a vádlott szabadlábra helyezését foganatosítani szíveskedjék*”.<sup>43</sup>

Mivel a népügyész a gyakorlatilag fölmentéssel felérő ítélet kihirdetése után súlyosbításért fellebbezést jelentett be, ezért az iratokat a népbíróóság a népfőügyészhez helyezte át. Ott azonban elakadt az ügy, csak a következő évben született jogerős döntés.

Az elsőfokú ítélet után egy héttel, május 31-én Mogyorossi Lajos főhadnagy, a szentesi politikai osztály vezetője azt jelentette a Csongrádvármegyei Rendőrfőkapitányság Politikai Osztályának, hogy Huszák Elemér internálási ügyét „revízió alá vette” és megszüntette, mert a szegedi népbíróóság nem jogerősen ugyan, hat hónapra ítélte, amely büntetést az előzetes letartóztatással kitöltöttnek vett.<sup>44</sup>

Három héttel később, június 21-én dr. Jezemiczky Ákos védőügyvéd, a népbíróóságnak címzett beadványában azt kérte, hogy a bejelentett fellebbezést szóbeli tárgyaláson bírálják felül. Megemlítette, az a tény, miszerint védenca az ügyészségen sem merte elmondani a valóságot, mert félt, hogy visszaviszik a szentesi rendőrségre és ismét jól megverik, nem alaptalan, ugyanis Szegeden épp a napokban történt hasonló eset: a rendőrség mondvacsinált okokra hivatkozva vitetett vissza egy személyt az ügyészségről, és bántalmazott... „*Eltekintve attól, hogy a szentesi rendőrség túlzó eljárásai azon időben foglalkoztatták a parlamentet (Fekete Imre országgyűlési képviselőt súlyosan bántalmazták, mentelmi joga ellenére) [...] több hasonló ügy nyert kiderítést; tekintetbe kell vennünk vádlott letartóztatása idején e téren fennállott körülményeket...*”<sup>45</sup> Azt is figyelembe kell venni, hogy a rendőrségi kihallgatáskor birtokukban volt Wellisch följelentése, tehát irányított kérdéseket tudtak fölteni. Ráadásul éppen ő rendszeresen nem jelent meg a tárgyalásokon, emiatt húzódott el az ítélet meghozatala, ezért az ítéletben megállapítottnál nyolc hónappal több szabadságvesztést kellett védenecének elszenvednie.

A védő bízott védenca felmentésében – ami majd’ egy évvel később be is következett. Az 1947. április 17-i végzésében a NOT dr. Sarlós Márton vezette tanácsa jóváhagyta az elsőfokú ítéletet, mert a népügyész által bejelentett fellebbezést a népfőügyész visszavonta.

Ezzel gyakorlatilag lezárult Huszák Elemér ügye. A kétéves vészőfutás tulajdonképpen egyetlen egy embernek köszönhető: a bosszúszomjas Wellisch Kálmánnak, aki valamilyen vélt vagy valós sérelmét a volt szentesi újságírórn akarta megtorolni. A népbíróóságok 1945 és 1950

<sup>42</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 52–53. (A „szentesi nyilas újságíró” peréről 1946. május 25-án röviden beszámolt az MKP által irányított szegedi Délmagyarország, valamint a helyi FKGP lapja, a Szegedi Kis Újság is, de az „enyhe” ítéletet nem kommentálták.)

<sup>43</sup> ÁBTL, 3.1.9. V-61205, 8.

<sup>44</sup> ÁBTL, 3.1.9. V-61205, 24.

<sup>45</sup> MNL CSML, XXV.8. fond, Nb. 69/1945., 80.



közötti történetében rengeteg, a Huszák Kálmánhoz hasonló esetre bukkanhatunk. Elvégre is a népbíróság intézménye nem csak a politikai leszámolás, az erőszakos elitcsere, hanem a tömeges személyi bosszúk színtere is volt.

Huszák Elemér későbbi sorsáról források hiányában sajnos semmi sem tudható.

IRODALOM:

Barna Ildikó – Pető Andrea (2012): *A politikai igazságszolgáltatás a II. világháború utáni Budapesten*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Berend György (1948.): *A népbíráskodás*. Acta Universitatis Szegediensis, Szeged.

Dr. Lukács Tibor (1979): *A magyar népbírósi jog és a népbíróságok (1945–1950)*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.

Vincze Gábor (2015): Egy jogi-politikai „állatorvosi ló” – a Fülöp Imre elleni népbírósi eljárás (1945–1950). In *A Felvidék krónikása. Tanulmányok a 70 éves Popély Gyula tiszteletére*. (Szerk.: Makkai Béla). Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan, Budapest, 247–272.

Zinner Tibor (2016): „éjjel nappal jó hangulatban dolgozunk és igyekszünk igazolni a belénk vetett reményeket”. *Szembenézés – a népbíróságokról feketén-fehéren*. MTA Law Working Papers, (III. évf.) 2016/1. [https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2016\\_6\\_Zinner.pdf](https://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2016_6_Zinner.pdf) (A letöltés időpontja: 2018. március 1.)

Zinner Tibor (2017): „A magyar nép nevében”? In Horváth Zsolt – Kiss Réka (szerk.): *Remény és realitás, Magyarország 1945*. Kiadja a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, Budapest, 105–124.

## Summary

The Institution of People's Court was established with a decree of 5 February 1945 by the Provisional Government led by Béla Miklós de Dálnok and based in Debrecen. It was a special court in which layman delegated by government parties made judgements together with the legal judge of the council. Therefore it was rather a party court making it possible for people with vengeance to bring many people to justice because of their alleged or real grievances before 1945. The same happened with Elemér Huszák who worked as a journalist in Szentes for a while during World War II. A local acquaintance reported him as Huszák had been seen with an Arrow Cross armband and a gun in his hands in late 1944 in Budapest. At a 1946 People's Court hearing, it emerged that the accused had signed a self-confessed statement after being beaten by political police. He had never been of the Arrow Cross, on the contrary, he had saved more Jews from persecution. Nevertheless, he was sentenced to six months' imprisonment, which the People's Court deemed to be pre-trial detention. He was released from the internment camp only in 1947.